

NO KONFLIKTA UZ KOPIĪBU – CIKTĀL IESPĒJAMA KOPIĢA BAZNĪCAS SVINĒŠANA?

Dace Balode kopš 2000. gada strādā LU Teoloģijas fakultātē, pašlaik ir šīs fakultātes dekāne un profesore Bībeles teoloģijā. Teoloģiju viņa ir studējusi LU, kā arī Bāzeles un Bernes Teoloģijas fakultātē, sadarbojoties ar Šveices Jaunās Derības pētnieku profesoru Ulrihu Lucu (*Ulrich Luz*). Doktora diplomu ieguvusi Tartu Universitātes Teoloģijas fakultātē. Akadēmiskās intereses saistās ar biblisko teoloģiju un tekstu interpretācijas teorijām un vēsturi, kā arī sievietes lomu kristīgajā tradīcijā. Šajās jomās viņa publicējusi savus pētniecības darbus, tostarp monogrāfiju *Gottesdienst in Korinth* (Dievkalpojums Korintā, 2011), kas veltīta kristīgā dievkalpojuma pirmsākumiem. Viņa ir Eiropas sieviešu teologu apvienības valdes locekle. 2018. gadā ordinēta Latvijas Evaņģēliski luteriskajā baznīcā ārpus Latvijas.

Raksturvārdi: ekumene, ekumeniskais dialogs, katoļu-luterāņu dialogs.

2017. gadā tika atzīmēta reformācijas piecsimtgade. Neapšaubāmi, tām baznīcām, un īpaši evaņģēliski luteriskajai baznīcai, kas atsaucas uz Mārtiņa Lutera teoloģiju, tas bija liels notikums. Tomēr jājautā, vai šis notikums ir nozīmīgs arī plašākā ekumeniskā skatījumā? Vai baznīcas var vienoties šīs norises svinībās? Vai evaņģēliski luteriskā un Romas Katoļu baznīca, kas taču, pateicoties tieši reformācijas procesiem, ir gadsimtus gājušas dažādus ceļus, var kopā atzīmēt reformācijas gadadienu? 2017. gads rādīja, ka tomēr ir pietiekami daudz kopīgas luterāņu un katoļu starpā, ka kopīgas svinības patiešām arī norisinājās, no kurām visievērojamākās bija Lundā 31. oktobrī. Tajās piedalījās Pasaules Luterāņu federācijas prezidents bīskaps Munibs Junāns un pāvests Francisks. Šo luteriskās reformācijas gadadienu gaidot, luterāņu un katoļu teologi izstrādāja kopīgu dokumentu *No konflikta un vienotību*.

Ekumeniskā kustība ir kļuvusi īpaši nozīmīga 20. gadsimtā, pēc šķelšanās gadu tūkstoša tas nu jau iegājis vēsturē kā “ekumeniskais gadsimts”.¹ Jau pēc Halcedonas koncila 451. gadā atdalījās kristieši, kuri tagad veido senās Austrumu baznīcas (piem., koptu, armēņu u. c.), nākamā lielā shizma starp Rietumu un Austrumu kristiešiem notika 1054. gadā ar abpusēju ekskomunikāciju. 1521. gada 3. janvārī ar bullu *Decet Romanum Pontificem* M. Luters tika izslēgts no baznīcas, tādējādi noslēdzot ārējo saišu saraušanu starp māģistrātu un reformatoru. Reformācija 16. gs. veicināja baznīcas pluralizēšanos un sadalīšanos dažādās konfesijās un denomenācijās. Ilgus gadsimtus uzkrātā šķiršanās pieredze noteica attiecības baznīcu starpā, un arī vēl pašlaik ekumeniskais dialogs nebūt neaptver visas baznīcas visos līmeņos. Tomēr 20. gs. ieguvums ir vismaz tas, ka kristietības sadalītība vairs nav pieņemama kā pašsaprotama.²

¹ Meyer 2015.

² Turpat.

Jau pirms Pirmā pasaules kara sākās baznīcu dialogi, to tālāko norisi apgrūtināja pasaules kari, kuros tika ierautas pasaules valstis, tomēr arī šo humāno katastrofu laikā baznīcas sadarbojās savā starpā, piem., palīdzot bēgļiem. 1948. gadā 23. augustā tika nodibināta Pasaules Baznīcu padome, kurā iesaistījās 351 delegāts no 147 baznīcām, 1968. gadā tai pievienojās arī Krievu pareizticīgā baznīca. Uz šīs panāktās bāzes dialogs var norisināties tālāk dažādos līmeņos. Vienotības mērķis var nebūt strukturāla vienība un pat ne vienoti uzskati, tomēr ir būtiski apzināties, ka dažādās baznīcas ir pilnvērtīgas un līdztiesīgas viena Dieva kalpones.³ Vācu teologs Ulrihs Kertners (*Ulrich Körtner*) šajā ziņā runā par diferences jeb atšķirību ekumeni (*Differenzökumene*). Ar to tiek uzsvērts, ka ekumeniskā dialoga ceļā notiek satuvināšanās gan prakses, gan uzskatu ziņā, tomēr var parādīties atšķirības, kas ir nesavienojamas dažādu baznīcu teoloģiskajās nostādnēs. Tur ekumenei ir jābūt pietiekami godīgai un jāiztur šīs atšķirības, un jāatzīst, ka kādos jautājumos konsenss nav panākams. Vēl vairāk ir paredzams, ka atšķirības turpināsies vai pat radīsies no jauna. Tādā gadījumā ekumenes pamats būtu tas, ka baznīcas viena otru pilnībā atzīst kā baznīcas saskaņā ar ticības apliecību.⁴

Neapšaubāmi viens no pagrieziena punktiem 20. gs. ekumeniskā dialoga vēsturē bija Vatikāna II koncils, kurā atvērtība citām baznīcām bija nozīmīgs temats un kura dekrēts *Unitatis redintegratio* (Vienotības atjaunošana) 1964. gadā⁵ parādīja lielāku atvērtību tālākai Romas Katoļu baznīcas dalībai ekumeniskajā dialogā gan ar Austrumu, gan Rietumu baznīcām, t. sk. protestantu baznīcām. Starp Romas Katoļu un luteriskajām baznīcām 20. gs. gaitā ir pieņemti vairāki nozīmīgi dokumenti. Šie dokumenti veidojušies bilaterālu sarunu rezultātā. Kopš 1967. gada tās uztur Luterāņu un Romas katoļu vienotības komisija, kurā darbojas teologi Pasaules Luterāņu federācijas un Pontifikālās Kristiešu

vienotības veicināšanas padomes uzdevumā.⁶ Viens no pašiem nozīmīgākajiem dokumentiem neapšaubāmi ir 1999. gadā pieņemtā Vienotā deklarācija par taisnošanas mācību, ko parakstīja abu baznīcu pārstāvji un kas atklāj, ka abas baznīcas pašos pamatos ir vienotas par taisnošanas mācības izpratni. Tas, protams, nenozīmē, ka to starpā arī šajā jautājumā nav atšķirību, taču šī dokumenta nozīme ir tā, ka tas parāda abu baznīcu ekumenisko gribu un vēlmi atšķetināt domstarpības, kas veidojušās atšķirīgu jēdzienu lietojuma rezultātā.⁷

Visbeidzot, 2013. gadā lasītājiem tika nodots Luterāņu un Romas katoļu vienotības komisijas ziņojums *No konflikta uz kopību*. Tas, sagatavojot kopīgu reformācijas gadadienas atceri 2017. gadā, pievēršas dažādiem reformācijas radītiem jautājumiem abu baznīcu starpā. Dokumentā uzsvērts, ka 2017. gadā ekumenisma laikmetā vairs nav iespējams svinēt reformācijas gadadienu, neņemot vērā ekumenes perspektīvu uz tās vēsturi. Nav vairs iespējams tikai no vienas konfesijas ietvariem raudzīties uz reformācijas panākumiem vai zaudējumiem, pretnostādot dažādus konfesionālo grupu viedokļus, kā tas bija noticis iepriekšējās reformācijas svinībās. Dokuments tās vērtē kritiski: "Luterāņiem šīs atceres dienas un simtgades svinības deva iespēju vēlreiz pastāstīt par sev raksturīgās – "evanģēliskās" baznīcas sākumiem, lai pamatotu tās pastāvēšanu izteikti atšķirīgā formā. Šis stāsts dabiski tika sasaistīts ar Romas katoļu

³ Meyer 2015.

⁴ Körtner 2007.

⁵ Dekret 1964.

⁶ Šo dokumentu nosaukumi atklāj diskutētās aktualitātes abu pušu starpā. Ziņojumiem ir dažāds raksturs un autoritātes abās baznīcās. 1972. gadā pieņemts Maltas ziņojums *Evanģēlijs un Baznīca*. Sekoja *Laulības teoloģija un dažādu konfesiju laulību problēma* (1976), *Eiharistija* (1978), *Ceļš uz kopību* (1980), *Garīgais amats Baznīcā* (1981), *Mārtiņš Luters – Jēzus Kristus liecinieks* (1983), *Sastopoties ar vienotību* (1984), *Baznīca un taisnošana: Baznīcas izpratne taisnošanas mācības gaismā* (1993), *Vienotā deklarācija par taisnošanu* (1999), *Baznīcas apustulcītāte* (2006). Šo dokumentu uzskaitījums ir atrodams pēdējā kopīgā dokumenta publikācijas pielikumā: *No konflikta uz kopību 2017*, 92. Šo ziņojumu pilnu tekstu, izņemot pēdējo, skat. četru sējumu izdevumā Meyer et al. 1983–2012.

⁷ Joint Declaration 1999.

baznīcas kritiku. Savukārt katoļi šādus atceres pasākumus uztvēra kā iespēju apsūdzēt luterāņus par neattaisnojamu atdalīšanos no patiesās Baznīcas un Kristus evaņģēlija noraidīšanu.⁸ Tāpat tiek atgādināts, ka globalizācijas un pluralizācijas kontekstā konflikti konfesionālu iemeslu dēļ samazina kristietības ticamību.⁹

Dokuments pievēršas arī jaunam vēstures interpretējumam. Tas atgādina, ka nozīmīgi ir korigēt atmiņas par vēsturi, to, kā tā tiek stāstīta tālāk, kā veidojas mūsu priekšstati par to, kas ir noticis. Šajā ziņā konfesionālais skatījums ir jāpārskata un kritiski jāizvērtē.¹⁰

Jau 1983. gadā, atzīmējot M. Luteru 500 gadu jubileju, tika izdots dokuments *Mārtiņš Luters – Jēzus Kristus liecinieks*. Būtišķs šajā dokumentā bija jaunais skatījums uz M. Luteru personību un paveikto. No katoļu puses gadsimtiem ilgi skatījums uz M. Luteru izrietēja no aizsargpozīcijām, kamēr luterāņi viņa personībā saredzēja ticības varoni, toties tagad, kā jau liecina pats dokumenta nosaukums, abas puses M. Luteru darbu vērtē no jauna. Viņš tiek atzīts par uzticamu kristietības liecinieku: “Kā teologs, sprediķotājs, dvēseļu kopējs, dziesmu rakstītājs un lūdzējs Luters no jauna ir apliecinājis un licis atmirdzēt neparastā garīgā koncentrācijā bibliiskajai vēstij par Dieva dāvājošo un atbrīvojošo taisnību.”¹¹

Ziņojuma *No konflikta uz kopību* otrā nodaļa turpina šo līniju, kas balstās uz 19. un 20. gs. vēsturiskajiem pētījumiem par reformāciju un M. Luteru personību. No skatījuma, kas saredzēja viņu kā ķeceru un baznīcas šķēlēju, subjektīvas uztveres absolutizētāju, katoļu pētnieki nonāca pie atziņas par M. Luteru kā dziļi reliģiozu personību, kurš nostājās pret neīstu katolicismu un bija dedzīgs Dieva meklētājs. Katoļu puse šajā laikā būtībā atklāja M. Luteru kā katoli, kā to, kurš vēlējās patiesu katolicismu: “.. Luters sevī uzveica

katolicismu, kas nebija pilnībā katolisks.”¹² Skatījums uz M. Luteru teoloģiju ieguva citādu raksturu, sistemātiskā salīdzinājumā tika atklāts kopīgais viņa un Akvīnas Toma teoloģijā¹³ un saredzēts, ka daudzi M. Luteru uzskati jau bija raksturīgi katolicismam pirms viņa un/vai vēlāk ir tikuši integrēti katoļu teoloģijā.¹⁴

Dokuments pievēršas arī luteriskās reformācijas vēstures norisēm (3. nodaļā), atsakoties no nosodījuma, bet skaidrojot dažādo pušu viedokļus un par izteiksmes toni izvēloties nožēlu par notikumiem, kas nevis satuvināja, bet attālināja divas baznīcas puses.¹⁵

Tomēr dokumenta sirds ir atrodama nodaļā par M. Luteru teoloģijas pamattēmām luterāņu un Romas katoļu dialoga kontekstā. Te uzmanība ir koncentrēta uz četrām viņa teoloģijas tēmām: taisnošana, Eiharistija, garīgais amats, kā arī Raksti un tradīcija. Nodaļa ietver M. Luteru mācības atspoguļojumu, katoļu teoloģiskās iebildes pret to, kā arī informāciju, kā šis jautājums ir ticis risināts ekumeniskajā dialogā.¹⁶

No visām četrām pieminētajām tēmām, šķiet, visaugstākā līmeņa konsenss ir atrodams teoloģiskajā mācībā par taisnošanu. Te ziņojums *No konflikta uz kopību* atsaucas uz jau sasniegto vienprātību 1999. gada Vienotajā deklarācijā par taisnošanas mācību. Atšķirības šajā jautājumā ir izskaidrojamas ar līdzīga satura formulējumu dažādos kontekstos, kas ir vedis pie pārpratumiem, un vienotība te lielā mērā ir panākama ar skaidrojumu. Piem.: “Kad luterāņi pastāv uz to, ka cilvēks taisnošanu var vienīgi saņemt, viņi ar to domā: “Izslēgt jebkādu iespēju līdzdarboties savā taisnošanā, bet nenoliedz, ka ticīgie ir pilnībā iesaistīti personīgajā ticībā, kuru ietekmē

⁸ No konflikta uz kopību 2017, 5.

⁹ Turpat, 13–15.

¹⁰ Turpat, 18.

¹¹ *Als Theologe, Prediger, Seelsorger, Liederdichter und Beter hat Luther in ungewöhnlicher geistlicher Konzentration die biblische Botschaft von Gottes schenkender und befreiender Gerechtigkeit neu bezeugt und zum Leuchten gebracht*. Martin Luther 1992, 450.

¹² No konflikta uz kopību 2017, 21.

¹³ Viens no galvenajiem veikumiem šajā laukā ir katoļu teologa Oto Hermana Peša darbs, kurš Hamburgas Evaņģēliskās teoloģijas fakultātē darbojās kā sistemātiskās teoloģijas profesors (1975–1998). Te pieminams viņa darbs, kas salīdzina taisnošanas teoloģiju M. Luteru un Akvīnas Toma darbos: Pesch 1967.

¹⁴ No konflikta uz kopību 2017, 23.

¹⁵ Turpat, 35–90.

¹⁶ Turpat, 95.

Dieva Vārds.” (JDDJ 21)”¹⁷ Vai: “Kad katoļi runā par sagatavošanos žēlastībai kā par “līdzdarbošanos”, ar ko tiek domāta “cilvēka personīgā atļauja”, kas pati par sevi “ir žēlastības rezultāts, nevis no cilvēka dabiskajām spējām radusies darbība” (JDDJ 20)”.” Tādējādi viņi neapstrīd kopīgo apgalvojumu, ka grēcinieki “paši saviem spēkiem nespēj griezties pie Dieva, lai meklētu pestīšanu, kā arī nespēj nopelnīt taisnošanu Dieva priekšā un paši nespēj iegūt pestīšanu. Taisnošana notiek vienīgi Dieva žēlastībā”¹⁸ (JDDJ 19).

Arī attiecībā uz Svēto Vakarēdienu ekumeniskais dialogs ir sasniedzis tuvināšanos, skaidrojot abās tradīcijās lietotos jēdzienus, mēģinot izskaidrot maizes un vīna elementu nozīmi. Konsenss ir sasniegts, vienojoties runāt par to, ka Jēzus Kristus “ir visā pilnībā klātesošs savā miesā un asinīs zem maizes un vīna zīmēm”¹⁹. Taču jautājumi vairāk skar praktisku attieksmi, cik ilgi šī reālā klātbūtnē elementos pastāv, kā būtu jāizturas pret Vakarēdiena elementiem pēc dievkalpojuma, vai laji bauda Vakarēdienu zem vienas vai divām zīmēm. Par spīti atvērtībai kopīgas teoloģiskas izpratnes veidošanā attiecībā uz eiharistiju, tomēr neuzdots paliek jautājums par kopīgu eiharistijas iestādīšanu un baudīšanu.²⁰

Šis jautājums ir cieši saistīts ar nākamo, proti, ar izpratni par garīgo amatu. Šajā jautājumā, lai arī dokuments *No konflikta uz kopību* meklē saskarsmes punktus un arī atrod,

tomēr atšķirības izpratnē par garīgo amatu un tā leģitimitāti ir būtiskas. Kopīgais saskares punkts abu baznīcu starpā ir atziņa par vispārējo, t. i., visu kristīto, priesterību. Ikvienam ticīgajam ir savs uzdevums sludināt un tā piedalīties kopīgā Kristus miesas misijā.²¹ Tomēr būtiskas atšķirības pastāv ordinētā kalpošanas amata lomas izpratnē, īpaši bīskapa amata nozīmes nodrošināšanā baznīcas identitātē un vienotībā. Saskaņā ar katoļu mācību bīskaps pastāv apustuliskajā pēctecībā, t. i., ar to, ka viņš ir kopībā ar visu bīskapu kārtu, kas kopīgi manto apustuļu misiju. Šī kopība no katoļu puses luterāņiem tiek apstrīdēta. “Katoļi uzskata, ka luterāņu ordinācijai trūkst sakramentālās zīmes pilnības. Katoļu mācībā apustuliskās pēctecības prakse un mācība bīskapa amatā, kas reizē ar trīsdalīgo [svētdarīšanas, mācīšanas un valdīšanas – aut. piez.] amatu ir daļa no pilnīgas Baznīcas struktūras. Šī pēctecība izpaužas kolektīvā veidā – bīskapi tiek uzņemti katoļu bīskapu kolēģijā un tādējādi ir pilnvaroti ordinēt. Tāpēc katoļu doktrīna māca, ka luterāņu baznīcās ordinācijas svētā zīme nav pilnībā klātesoša, jo tie, kas ordinē mācītājus, nedarbojas šajā kopībā.”²² Tāpat luterāņu priesterība netiek pilnībā atzīta. Turklāt Romas pāvestam katoļu baznīcā tiek piedēvēta pilnīga, augstāka un universāla vara pār baznīcu, savukārt bīskapu kolēģija “veic augstāko un pilnīgu varu pār universālo baznīcu kopā ar tās galvu, Romas pāvestu, un nekad bez galvas”.²³

Attiecībā uz Rakstu autoritāti un baznīcas amata autoritāti M. Luters uzsvēra principu *sola scriptura*, tādējādi ierādot augstāko autoritāti baznīcā Rakstiem, kam pakļauti baznīcas amati un kas izšķir teoloģiskos strīdus. Katoļu baznīcas uzskati atšķiras no M. Luterā laika uzskatiem. Lai arī Vatikāna II koncils runā par to, ka Baznīcai pieder “galējais spriedums”, taču ar to netiek domāts, ka tikai maģistris ekskluzīvi ir tiesīgs skaidrot Rakstus. Te būtībā ir panākta vienotība abu baznīcu uzskatos.²⁴

Izvērtējot radušos dokumentu, jāatzīst, ka vislielākais ieguvums abu baznīcu dialoga un dokumenta veidošanā ir formulētais

¹⁷ No konflikta uz kopību 2017, 127. JDDJ – Joint Declaration on the Doctrine of Justification – Vienotā deklarācija par taisnošanas mācību.

¹⁸ No konflikta uz kopību 2017, 128.

¹⁹ Turpat, 154.

²⁰ Lai arī daudzkārt praksē dažādu konfesiju piedalīšanās Vakarēdiena svinībās notiek, tomēr vēl joprojām oficiālā līmenī šis jautājums netiek atrisināts. Šajā ziņā Romas katoļu kanoniskās tiesības nosaka: “Katoļu kalpotāji iestāda sakramentus tikai katoļu ticīgajiem, tāpat tiem ir ļauts saņemt tos tikai no katoļu kalpotājiem..” Izņēmums ir apdraudējuma situācijās, ja tajās katoļu kalpotājs nav pieejams. Skat. Code of Canon Law 844 §1, 2, 3, 4. Šis noteikums, protams, ir īpaši sāpīgs, piem., laulībās, kurās partneri pieder pie dažādām konfesijām. Vēl nesen arī priesteri ir tikuši disciplinēti, jo piedalījušies ekumeniskā eiharistijā. Sal. Die deutschen Bischöfe 2003.

²¹ No konflikta uz kopību 2017, 177.

²² Turpat, 191.

²³ Turpat, 192.

²⁴ Turpat, 209–210.

ekumeniskais nolūks, ko tā autori noslēgumā ir iekļāvuši kā vienu no ekumeniskajiem imperatīviem, proti: “katoļiem un luterāņiem vienmēr ir jāstiprina kopīgais un vispirms jāskatās no vienotības, nevis sašķeltības skatpunkta, pat ja atšķirības var vieglāk pamanīt un piedzīvot”.²⁵ Šis nolūks patiešām ir manāms izstrādātajā dokumentā, un tādējādi tas var būt par paraugu ekumeniska dialoga veidošanai un attīstīšanai. Atbildībā pret abām tradīcijām un sasniegtā vienprātības līmeņa dēļ vislielākā kļūda būtu ieslīgt vienkāršotā pretējās puses teoloģijas kritikā, tādā veidā mēģinot atgādināt par atšķirībām, kurās vēl nav ne tuvu sasniegta vienprātība un vēl mazāk kopība. Šis dokuments ir labs pamats jaunai pieejai arī atšķirību diskutēšanai.

Taču nevar nepieminēt vienu no sāpīgajiem jautājumiem katoļu un luterāņu starpā, kam šis dokuments tomēr pievērš pārāk maz uzmanības²⁶, un tas ir jautājums par baznīcas izpratni, identitāti, par to, vai tās spēj arī dažādībā pilnībā atzīt viena otras pilnvērtīgu baznīciskumu. Tieši tajā, kā jau minēts šī raksta sākumā, pastāv patiesa ekumene, pat ne vienotu uzskatu izveidošanā dažādos teoloģisku uzskatu jautājumos. Kā liecina arī šis dokuments, viens no galvenajiem jautājumiem te ir baznīcas amata izpratne, un var vienīgi cerēt, ka dialoga turpinājumus samazinās teritoriālās cīņas, kas traucē šim ekumenes mērķim, – arī atšķirībās atzīt otru tradīciju. Katrā ziņā, lai ekumeniskais dialogs nepārvērstos par laiku tērējošu *small talk*, šie jautājumi paliek darba kārtībā.

Atgriežoties vēlreiz pie šī raksta sākumā uzdotā jautājuma, vai ir iespējamās ekumeniskas reformācijas svinības, jāatzīst, ka ekumeniskā redzējumā reformācijas vēsturē ir atrodamas lappuses, kurām jāved mūsdienu baznīcas pie nožēlas, gan arī lappuses, kas ekumenei ir patiešām nozīmīgas. Kā raksta luterāņu teologs Volfārts Pannenbergs: “Baznīcas sašķelšanās 16. gs. nevar tikt saredzēta kā

reformācijas panākums, bet var tikt saprasta tikai kā tās pagaidu zaudējums, jo reformācijas mērķis taču bija visas baznīcas atjaunošanās uz tās bibliskā pamata.”²⁷ Tomēr abu baznīcu starpā ir atrodamas kopīgas teoloģiskas nostādnes, kas reformācijā iemirdzējās ar jaunu spēku. Viena no tām ir pārliecība par taisnošanu ticībā, kas vieno abas teoloģiskās tradīcijas.

Arī Latvijā dokumenta *No konflikta uz kopību* publikācijas atvēršana norisinājās ekumeniskā gaisotnē Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas Virsvaldē 2018. gada 11. janvārī. Šī dokumenta veidošanā piedalījās arī latviešu teoloģe, tagad ordinēta mācītāja Vācu evaņģēliski luteriskajā baznīcā Sandra Gintere. Neapšaubāmi, Latvijā norisinās ekumeniskas lūgšanas un dievkalpojumi, dažkārt pat tiek aizgūtas noteiktas prakses vai teoloģiski uzskati, tomēr tālākam ekumenes ceļam būtu vēlams padziļināt teoloģisko dialogu dažādu tradīciju starpā. Šādu dialogu būtu nepieciešams veidot uz akadēmiskās teoloģijas bāzes. Tās nozīmību parāda jau līdzšinējais ekumeniskais dialogs, kurā jauna pieeja, jauns skatījums uz vēsturi bija iespējams, pateicoties akadēmiskiem pētījumiem, kas deva iespēju kritiski izvērtēt konfesionālos aizspriedumus, kā arī ekumeniskā perspektīvā argumentēti skaidrot teoloģiskos konceptus. Vispirām kārtām Latvijā šāds teoloģiskais darbs būtu nepieciešams, lai stiprinātu konfesionālo identitāti un pašcieņu, uz kuru pamata veidot cieņpilnas un līdzvērtīgas attiecības arī ar citu tradīciju pārstāvjiem. Tas būtu nepieciešams, arī meklējot dialogu ar savas konfesijas baznīcām, vismaz luteriskās baznīcas gadījumā. Dokuments *No konflikta uz kopību* ir labs atgādinājums arī Latvijas kristietībai, ka neviena baznīca šajā pasaulē nevar uzvesties tā, ka tā būtu vienīgā vai vismaz vienīgā pareizā, mūsdienu pluralitātes un globalizācijas laikmetā arī skatījums uz savu tradīciju ir iespējams, tikai rēķinoties ar ekumeni.

²⁵ No konflikta uz kopību 2017, 239.

²⁶ Šim jautājumam kā garāmejojot pievērsta uzmanība vien trijos dokumenta punktos: No konflikta uz kopību 2017, 213–215.

²⁷ *Die Spaltung der Kirche im 16. Jahrhundert kann ja nicht als Erfolg der Reformation, sondern kann nur als Ausdruck ihres vorläufigen Scheiterns verstanden werden; zielte die Reformation doch auf eine Erneuerung der ganzen Kirche aus ihrem biblischen Ursprung.* Pannenbergs 1979, 113.

VĒRES

- Code of Canon Law 844. Pieejams: http://www.vatican.va/archive/ENG1104/_P2T.HTM (05.07.2018.).
- Dekret Unitatis redintegratio über den Ökumenismus (21.11.1964.) Pieejams: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19641121_unitatis-redintegratio_ge.html (04.05.2018.).
- Die deutschen Bischöfe sind römischer als Rom (06.06.2003.) Spiegel Online. Pieejams: <http://www.spiegel.de/panorama/abendmahlsstreit-die-deutschen-bischoefe-sind-roemischer-als-rom-a-251848.html> (17.07.2018.).
- Joint Declaration on the Doctrine of Justification by the Luther an World Federation and the Catholic Church (1999) Pieejams: <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Joint%20Declaration%20on%20the%20Doctrine%20of%20Justification.pdf> (02.04.2018.).
- Körtner, U. (2007) Differenzökumene und Ökumene der Profile: Kirchliche Identitäten im Wandel. *Deutsches Pfarrerberblatt*, 9, 480–482.
- Martin Luther – Zeuge Jesu Christi (1992) Meyer, H.; Papandreou, D.; Urban, H. J.; Vischer, L. (Hrsg.). *Dokumente wachsender Übereinstimmung*. Paderborn : Bonifatius/Frankfurt a. M. : Lembeck.
- Meyer, M. (2015) Zur Geschichte der ökumenischen Bewegung. Konfessionskundliches Institut Bensheim (18.02.2015.). Pieejams: <http://konfessionskundliches-institut.com/essay/zur-geschichte-der-oekumenischen-bewegung-2/> (04.05.2018.).
- Meyer, H.; Papandreou, D.; Urban, H. J.; Vischer, L. (Hrsg.) (1983–2012) *Dokumente wachsender Übereinstimmung*. Paderborn : Bonifatius/Frankfurt a. M. : Lembeck.
- No konflikta uz kopību: Luterāņu un katoļu kopīga reformācijas gadadienas atcere 2017. gadā* (2017) Rīga : Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca.
- Pannenberg, W. (1979) Die Augsburger Konfession und die Einheit der Kirche. *Ökumenische Rundschau*, 28.
- Pesch, O. H. (1967) *Theologie der Rechtfertigung bei Martin Luther und Thomas von Aquin: Versuch eines systematisch-theologischen Dialogs*. Mainz : Matthias Grünewald.